

smelten, die saam dit Koninkrijk der hemelen, onder den scepter van den Zoon des menschen zouden uitmaken.

En dat Koninkrijk is nu reeds achttien eeuwen, steeds doorgaande, rusteloos zich uitbreidende, tot een macht in het midden der wereld, tot een macht meer nog in de hemelen geworden. En Hij, onze Koning, zittende op Davids troon, heerscht koninklijk in het midden zijner vijanden.

Vandaar die worsteling, een worsteling die elk kind van God in zijn eigen hart en in zijn eigen levenslot mede doorleeft, tusschen die schijngehalte der wereld, die nog stand houdt, en dat innerlijk, verborgen Koninkrijk, dat zich steeds meer bevestigd, wint in geestelijke kracht, en zich uitzet in mogendheid.

Deze worsteling kan niet afdalen. Die worsteling moet voortduren tot den einde toe. En dan zal het ontzettend oogenblik komen, waarop plotseling geheel dat getimmerde van 's werelds macht ineenstort, opdat voor alle oogen uitblikke en schittere dat eenige Koninkrijk van den Zoon des menschen, dat achter de staketselen der wereld, in geestelijke verborgenheid, voltooid werd.

Dat staat te gebeuren, als nogmaals het Teeken van den Zoon des menschen in de wolken gezien wordt, en nogmaals de engel Gods verschijnt, maar dan met het geluid der Bazuin.

En nu staan Gods kinderen, starende in de toekomst, die toeft, zoo dikwijls ons zalig Kerstfeest terugkeert, weer in gedachte bij die kribbe van Bethlehem, en zien op dat Kindeke, en die kribbe, en die windselen, hun Jezus, den geliefde van hun hart, van wien ze liefde geleerd hebben, en naar wien de teederste, de innigste, de verterendste liefde van hun hart uitgaat; en bij die kribbe zweren ze hem als hun Koning nogmaals trouw; en zij dien eed is het hen te moede, of iets van Daniels profetiegeest in hen voor. Hoor het maar hoe het Maranatha uit aller mond den Koning van het Godsrijk tegenjubelt.

Zijns is het Koninkrijk!
Kom Heere Jezus, ja kom haastelijk!

„Gij hebt genade bij God gebonden.“

En de engel zeide tot haar: Vrees niet, Maria, want gij hebt genade bij God gevonden.
Lucas 1:30.

Maria neemt in de Kerst-historie een uiterst gewichtige plaats in. Zij is de dochter Eva's, in wie de belofte eens aan Eva gegeven, even onverwacht als heerlijk vervuld werd.

Als ge van Eva in het Paradijs leest, huivert ge onwillekeurig, en onnadrukkelijk onderdrukt ge soms den stillen wensch niet: „Ware Adam maar alleen gebleven! Wat krenking van Gods liefde ware uitgebleven. Wat haast van ellende ware ons gepast.“

„Die Eva!“
„Ze zou Adam ter hulpe zijn, en zij ze gaat in Satans dienst, wordt voor Adam een verleider, en brengt hem ten val, en in hem eer. Die eigen zonde waarin ik zelf ontvingen en geboren ben, is een gif, dat Eva inzoog, op Adam overbracht, en dat uit hem nog in de aderen van mijn eigen zieleleven nawerkt.“

Aldus kan, wie den schrik der zonde gevoeld heeft, en haar verderf in zijn eigen ziel bekend heeft, nu nog in toornen tegen Eva ontstoken worden. Want zij, de vrouw, de Schrift zelf zegt het ons, is „de eerste in overtredding geweest“.

Satan heeft het gif der zonde voor ons geslacht gemengd, maar Eva heeft 't in de aderen van ons geslacht gedruipeld.

We gaan hier thans niet dieper op in, maar de herinnering er aan mocht op het Kerstfeest toch niet uitblijven, om Maria bij de kribbe te verstaan, en den justen blik te verkrijgen op „de begenadigde onder de vrouwen“.

Immers het springt toch in het oog, dat Jozef er maar bij staat, en dat hij de Kribbe de orde van het Paradijs is omgekeerd. Dat is de man de hoofdfactor en de vrouw geroepen, een hulpe tegenover hem te zijn. Maar hier Maria geheel op den voorgrond tredend, en Jozef op den achtergrond schuilend. Hier hoofdpersoon de vrouw, en de man haar niet een beschermer en een hulpe. En die Maria, die begenadigde onder de vrouwen, staat op den voorgrond, niet doordat ze zelve naar voren drong.

Eer merkt schuchterheid, bescheidenheid en nederige zin heel haar verschijning.

Zelfs is het niet haar natuurlijke inborst, noch ook de liefde en de toewijding van haar vrouwelijk hart, die haar voor Jozef uit doen schuiven. Dat Maria bij de kribbe de eerste, de rijkste, de alle omstanders en bijstanders overschaduwend is, komt alleen door *verkeerde genade*.

De hooge God had er haar toe uitverkoren. Niet om wat in haar was, maar uit vrijmacht en genade.

Hij had haar uit Jesses stam doen geboren worden. Van Hem was Gabriel haar toegekomen. Zijn kracht, de kracht des Allerhoogsten, had haar overschaduwd.

En al haar glorie onder de kinderen der menschen dankt Maria aan dat ééne, dat ze den Immanuel geboort heeft.

Niet aan haar hart, maar aan dat Kindeke dat eere dat ze onder haar hart gedragen had.

Maar juist overmits wat haar van alle andere vrouwen onderscheidt uitloftend de *genade Gods* was, moet deze geheel enige plaats die Maria onder alle vrouwen innam, dan ook erkend worden.

Onder de bezieling des Heiligen Geestes zong Maria zelve: „Van nu aan zullen mij zalig spreken al de geslachten“. En de engel had haar den eere-naam gegeven van: „De gezegende onder de vrouwen“.

Dat ze later bij menig discipel, en bij menige andere vrouw in rijpheid van ontwikkeling en geloof ten achter stond, en dat Jezus zelf haar moest toeroepen: „Vrouwe, wat heb ik met u te doen?“ (Joh. 2:4). En: „Wist gij niet dat ik zijn moest in de dingen mijns Vaders?“ (Luk. 2:49), brengt hierin geen verandering.

Dit zou wel zoo zijn, indien eigen voortreffelijkheid hier de plaats der eere moest verzeeken. Niet, nu niets die eere bepaalt, dan de *genade Gods*. En het is dan ook hoogst verkeerd, als, wie ook, zich door Rome's zondige

overdrifving verleiden laat, om aan dit zalig spreken van Maria door alle geslachten der aarde zich te onttrekken.

Niet Rome's fel, maar Gods Woord is ons ten regel gesteld; en op dien grond alleen blijven ook wij Maria als „de gezegende onder de vrouwen“ eeren, en spreken ook onze mond haar zalig.

Zalig, niet als konden wij haar de „eeuwige zaligheid“ toespreken. Dat komt God alleen toe.

Maar zalig als de vrouw, als het menschen-kind, aan wie de hoogste eere was toegedacht, die ooit aan iemand uit een vrouw geboren, kon te beurt vallen.

Omdat Maria zoo hoog onder alle vrouwen door God verkoren was, is door geen vrouwen-hart banger schok gegaan dan door het hare.

Wat Maria doervrijd heeft, toen het aards bij Golgotha door haar ziel sneed, is in geen menscheijke taal uit te spreken, en de Christenzanger die in oude dagen deze bitterste smart in zijn *Sabat Mater* poogde te vertolken, zong lyrische waarheid.

En toch, wie zou niet tegenstaande die fel-vlijmende ziele-smart Maria haar maagdelijke moederere niet benijden?

Ons is het denken aan Jezus reeds zoo goed en zoet, maar toch we gevoelen hoeveel we missen als we zien op die jongeren, die roemen in wat hun oog gezien en hun hand getast had van het Woord des levens.

Als we aansluiten aan het heilige Nachmaal, getuigen we door ons denken aan Jezus, aan Hem, die voor ons leed en stierf, maar wat zou het ons niet zijn, zoo we een enkel maal Jezus zelf daar in ons midden mochten zien zitten. Ook al mochten we dan niet vlak naast noch tegenover hem zitsen, en al werd de Johannes' genieting van het aannemen in zijn schoot aan anderen gegend, reeds uit de verte, op zekeren afstand zijn heilig Wezen te begripen, wat zou het ver-rukkelijk zijn!

En denk nu eens, wat aan Maria was te beurt gevallen.

Jezus ontvangen in haar eigen schoot. Jezus negen maanden onder haar hart gedragen, zonder dat de wereld nog iets van haar mysterie wist. Haar eigen vleesch, en haar eigen bloed, aan dit wonderbaar wordende Kindeke meegedeeld. Straks dien Jezus uit haar eigen schoot geboort. Dat Immanuel kindeke haar kind. Met de melk uit haar eigen borst dat Kindeke Jezus gevoerd. Uren, dagenlang daar bij de kribbe neergezeten, geen oog van dat heilig Kindeke af.

Toen jaren achteren dat opgroeiende Kin-deke altoos bij haar. Zij, de eenige die voor het Kind Jezus zorgen moest; die het beddeke spreidde waarop hij sliep, de kleedkens gereed maakte die hij droeg, de spijze bereidde die hij at, van wier lippen hij de moedertaal leerde, die het eerst de rolle des Boeks voor hem ontsloot; en die op zulk een wijze, van de drie en dertig jaar, die Jezus op aarde omwandelde, hem bijna dertig jaren lang voor zich zoogde als alleen had, zonder dat ze dien schat vooralsnog met de wereld behoefde te delen, of aan de wereld behoefde af te staan?

Zeg zelf, zijn er woorden in onze mensche-lijke taal, om zulk een geheel éénig voorrecht, zulk een alle denken te boven gaand geluk uit te spreken?

Wie onzer gaf niet heel zijn schat, indien hij één enkele week nu reeds hier op aarde, het zielelijke bijzijn van zijn Jezus mocht genieten en leven mocht instuderen van zijn heilige lippen?

En bij Maria hield dit jaren aan.

Jaren van al hun begrip in boven gaande moeder- en zielewonder!

Ja, waarlijk, zij zit ook om „de gezegende onder de vrouwen“, en ook onze mond roemt na achttien eeuwen nog van uw zielewonder, van uw wonderde vreugde, van uw overgroot moedergeluk, van uw vrouwelijke zaligheid.

Waarom is aan Maria, en niet aan u, die dit leest, zoo groote zaligheid te beurt gevallen? Of trilt niet ook in u de ziel van dronken weelde, bij de enkele gedachte, dat het zoo met u geweest ware?

En dan luidt immers het antwoord: Niet des-genen die loopt, maar des *verkeenden Gods*.

Aldus was zijn welbehagen.

Maria die hoogste plaats der eere onder alle vrouwen, en voor u de veel lagere, de veel mindere, met de hare nauwelijks vergelijkbaar.

En bij die gedachte fluisst dan Satan u zoo licht in, wat Jezus ons in de talenten-gelijkenis teekent. Wie tien, vijf of drie talenten ontving, spande zich in en won, maar wie met het ééne talent tevreden moest zijn, was misnoegd, vond het de moeite der inspanning niet waard, en begroef het.

En zoo denkt ook menige vrouw, en menige moeder: Ware ik als Maria geweest, heel het leven mijner ziele ware in dank uitgevloeid, maar wat is mijn armelijke levenstaak, of ook als ze zelve moeder werd, wat is bij Maria's Zoon ver-gelijken mijn kind.

En natuurlijk, zoo genomen, dan zinkt bij Maria vergeleken, uw roeping geheel in het niet weg, naar den Immanuel gemeten is uw kind niets.

Maar zie nu van Maria op Hem, die ook voor haar de Bron van haar zielezaligheid was, op den in *vrijmacht verkeenden God*, in het dienen van wiens welbehagen ook al haar levens-roeping opging.

En immers dan verandert opeens heel de blik op uw eigen leven en op uw eigen roeping? Want of de koningsadelaar de lucht door-klieft, of de nietige bij honig puend over bloe-men zweeft, beide drijven ze op de vleugelen die God hun bestid heeft en de bij niet minder dan de adelaar volbrengt zijn wil.

En bij dat licht bezien, dan is er geen roe-ping die niet is, omdat Hij die er u toe riep de Heere is.

Bovenal niet de roeping die God aan elke moeder gaf voor elk van haar eigen kinderen.

Vandaar die sprake der bezieling, die op elk Kerstfeest weer tot de moeder uitgaat, een stem van Godswege, haar afvragende: Wat hebt ge gedaan o, moeder, met de schapekens mijner kudde, die Ik, uw God, u heb toevertrouwd?

Dat roert dan het hart. Ook treft het zoo veler consciëntie.

Want, helaas, de klacht is niet van onze lip-pen te weren, dat zoo menig gedoopt kind onder het opwassen minder ver zou zijn afgedooft, als de moeder meer moeder, meer priesteresse van God bij haar kind was geweest.

E Voto.

Voor de vier deelen van *E Voto* zijn twee banden beschikbaar gesteld, zoodat beide malen twee deelen in één band wor-den gebonden.

Deze banden kunnen niet van *linnen*, maar moeten van *sterk leder* zijn, en

voorts dien stillen, deftigen vorm hebben, die bij zulk een werk past.

Zulke banden zijn gereed voor het eerste paar deelen. De banden voor de deelen III en IV zijn gereed en verzonden.

Elke band kost één gulden.

Zij, die wenschen, dat deze band hun franco worde toegezonden, hebben zich daartoe aan te melden bij de Admini-stratie van ons blad, onder overmaking per postwissel of in postzegels van f 1, voor elken band zonder aftrek van onkosten. Op enkele aanvragen zonder betaling worden geen banden verzonden. Ook de thans reeds bestelde banden worden dus niet ge-leverd, tenzij men vooraf daarvoor het geld zende. Om verwarring te voorkomen, kan van dezen regel is geen geval worden afgeweken.

Met het in den band zetten der deelen belast de Administratie zich niet.

Voorts wordt herinnerd dat afzonderlijke deelen in geen geval geleverd kunnen worden en de prijs voor het geheele werk thans f 4 is.

De Administratie.

Amsterdam, 30 Dec. 1895.

Misverstand.

Binnen de perken, waarbinnen het karak-ter van een populair weekblad ligt gedooft, willen we een enkel woord zeggen over het geschil, dat hier en daar opdoek over de roeping en de taak van de heilige Godge-leerdheid.

Zij moet iets doen, iets onderzoeken, haar studie aan iets wijzen, zich met iets bezig-houden. Haar roeping is om kennis aan te brengen, die kennis te ordenen en te verhelderen.

Waaruit put ze die kennis nu?

En dan luidt onder alle Gereformeerden het eenparig antwoord: *Uit de Heilige Schriftuur*.

Want het is wel waar, dat haar ook niet weinig uit de natuur toevloet, gelijk onze Heijdenis dit volmondig erkent; maar die natuurlijke kennis moet toch altoos, zal ze bruikbaar zijn, eerst door de Schrift geil-treed zijn. Anders kunt ge er u niet op verlaten.

Vandaar dat onze vaders steeds een-parig beleiden, dat het *Weg beginsel* der heilige Godgeleerdheid in de Heilige Schrift ligt.

Staat dit nu vast, en we kunnen ons niet wel voorstellen, dat iemand, wie dan ook, onder ons dit loochenen zou, dan volgt hier terstond uit, dat de heilige Godgeleerdheid eerst dan kan opkomen, en eerst dan ontstaat, als de Heilige Schrift gereed is.

Zal uw licht u worden toegevoerd uit een gas-lamp of uit een elektrische inrichting, dan moet die fabriek eerst af, die electri-sche inrichting eerst gereed zijn, eer zij licht kunt krijgen.

Zal uw drinkwater u uit een waterleiding toekomen, dan moet die waterleiding gereed zijn, eer ge bij het opsen van de kraan, water krijgt.

En zoo ook hier, is de Heilige Schrift de eenige bron, waaruit de heilige Godgeleerdheid haar stofte put, dan moet eerst die Schrift er zijn, en dan eerst daarna de heilige Godgeleerdheid aan het werk gaan.

Met de vraag, hoe die heilige Godge-leerdheid uit deze bron put, laten we ons nu niet in. Waarom en Kerkgeschiedenis en Kerkrecht en Symboliek en Homiletiek en zooveel meer vakken, tot haar behooren, die geen van alle rechtstreeks uit de Schrift maar van elders wel van haar stofte ontvan-gen, blijve hier nu buiten beschouwing.

We bepalen ons tot de *hoofdzaken*.

Voor die hoofdzaken nu is het noodig te weten, wat de Heilige Schrift ons biedt.

En op die vraag nu luidt het antwoord: In de Heilige Schrift openbaart God de Heere zich aan zijn gevallen schepsel.

Ware de mens niet gevallen, zoo zou er geen openbaring door de Heilige Schrift noodig zijn geweest.

Adam in den staat der rechtheid bezat de wet zijns Gods in zijn hart geschreven, en leefde in de ongestoorde gemeenschap met het Eeuwige Wezen.

Alleen de zonde is oorzaak, dat er een Heilige Schrift komen moest.

In de Heilige Schrift openbaart zich God zelf thans aan zijn gevallen schepsel. Hij openbaart daarin zijn *Zelfkennis*, d. i. de *kennis Gods*, en die geschied in de Hei-lige Schrift op een wijze die er op berekend is, om den zondar juist zulk een kennis Gods aan te brengen, dat hij in zijn gevallen staat noodig heeft.

Wie dus, als zondar, het Eeuwige Wezen wil leeren kennen, moet zich niet verliezen in ijdele bespiegelingen noch ook den weg der mystiek inslaan, maar tot de Heilige Schrift komen.

Niet natuurlijk, alsof bespiegeling en geest-lijke meditatie ook niet haar recht van bestaan zouden hebben. Integendeel, alle kennis die aan meditatie, zieleervaring en bespiegeling gepaard is, blijft koud en bevroren. Alleen waar, voor de kennis in *helder bewustzijn* vorm blijft de Heilige Schrift steeds de eenige bron.

Vraagt men dan, waar die *kennis Gods* voor ons te vinden is, dan antwoorden wij: In de Heilige Schrift.

Nu heet wat wij in onze Nederlandsche taal: *Kennis Gods* noemen, in de Grie-kische taal: *Theologie*. En neemt men nu dit woord in sin nu, dan moet en kan gezegd, dat elk kind van God, dat den weg der zaligheid kent en den verborgen omgang met zijn God vand, van God ge-leerd, een Godgeleerde, of wil men: *Theo-loog* is.

In het gewone spraakgebruik daarentegen pleegt men onder „Theoloog“ iets anders te verstaan.

Kom ik een dorp op de Veluwe binnen, en vraag ik, wie hier Theoloog is, dan zal niemand mij bij een ouden vromen man, of bij een godvruchtig schaapherder brengen, maar mij verwijzen naar de pastorie.

Had ik er bijgezegd: Ik bedoel niet een gestudeerd Theoloog, maar een Theoloog in geestelijken zin, dan ware het iets anders. Maar dan zou een gewoon dorpsbewoner terstond opmerken: „Dat noemen wij geen Theoloog. Dat heet onder ons zoo niet. We zeggen nog wel, dat een diep ingeleid kind van God, van God geleerd is, maar wij zijn niet gewoon, hem met den naam van Theoloog te noemen.“

En om eerlijk te zijn, zouden we dan moeten antwoorden: Dat doet men bij ons eigenlijk ook niet.

Waaruit is dit verschil in de wijze van te noemen, nu voortgekomen?

Alleen uit het feit, dat er, toen de Hei-lige Schrift af was, onder de leiding van den Heiligen Geest een geheel andere werk-zzaamheid begonnen is, die vroeger niet bestond.

Toen die Heilige Schrift af was, en de kerk de wereld inging, is de be-hoeft, de noodzakelijkheid ontstaan, om over den inhoud van de Heilige Schrift te gaan nadenken, haar werking in het leven na te sporen, en er zich rekenschap van te geven, hoe wij met en tegenover die Heilige Schrift te handelen hadden.

Dat is niet opeens gedaan.

Integendeel, eerst zeer langzaam is men van lieverdele zich rekenschap gaan geven van de eindeloze reeks van vragen, waarop men stuitte, van de moeilijkheden, waarin men verwickeld werd, van de dwaalwegen die men dreigde op te gaan.

Op die wijs nu is achtereenvolgens de noodzakelijkheid geboren geworden, om het eens te worden over den tekst der Heilige Schrift, over de taal der Heilige Schrift, over haar geschiedkundig verloop, over haar beteekenis en uitlegging. Over het verband en den samenhang van hare deelen. Over den eigenlijken inhoud van haar myste-rien en van haar zedelijke ordinaantien. Toen kerk tegenover kerk kwam te staan, ontstond de studie over de kerk, over haar geschiede-nis, over haar wezen en karakter, over haar rechtsordeening, over haar belijdenis en liturgie. En zoo breidden deze studien zich steeds ver-der en verder uit, het veld werd al breeder. Tot ten laatste al die menigte van studie-vakken zijn opgekomen en geregeld, die van Christelijke zijde op het heilig erf in het leven zijn geroepen.

Maar hierdoor werd het verschil dan ook steeds duidelijker, eenzijdig tusschen die in de Heilige Schrift ons geopenbaarde zelf-kennis Gods, die bestemd was om het deel van elk kind Gods te worden, en ander-zijde tusschen dege bekendheid met al deze breede studien, die uiteraard slechts het deel één zijn, van wie er zijn leven aan wijdde en er voor gescheiden had.

Zoo stond men voor twee onderschei-dene zaken.

Van den éénen kant voor de *Kennis Gods*, gelijk die in de Heilige Schrift door God zelf aan al zijn geroepenen werd aangebo-den. Maar ook van den anderen kant voor een breed veld van allerlei diepzinnige, uitgewerkte, en moeielijke studien, die wetenschappelijk van aard waren.

Het geheel van die studie nu heeft gaan-deweg een naam gekregen; en die naam was de naam van heilige Godgeleerdheid of Theologie.

Hierover valt niet te twisten.

Sinds eeuwen, in alle landen, noemt men iemand, die zich aan deze studie wijdt: een Theoloog. De faculteit die ze doceert: Theo-logische faculteit of school. Het vak dat on-derwezen wordt: de Theologie.

Of die keuze gelukkig was laten we nu in het midden. We constateren alleen een feit, een feit dat niemand weerspreken zal of kan.

En in dien zin is het nu volkomen juist, zoo men zegt, dat er maar ééne Theolo-gie is.

Daarmede zijn we liet volkomen eens.

Men moge onderscheiden tusschen Room-sche, Lutherische, Gereformeerde Theologie, maar ook van die drie vormen wordt toch één wezen aangeduid. Altoos de Theologie als vak van studie.

Practisch kan men hiernede dan ook volkomen volstaan, en behoeft er niets bijgevoegd.

Gaat men nu echter tot de eerste tijden van de Christelijke kerk terug, dan vindt men eerst in de Grieksche, en straks ook in de Latijnsche of Westersche wereld, lang-eer de Theologie, gelijk wij die thans ver-staan, was opgekomen, een heel ander ge-bruik van dit woord.

Dan heet b. v. de apostel Johannes „de Theoloog“. Natuurlijk niet omdat Johannes een zoo groot exegete, of dogmaticus, of kerkrechtleeraar, of liturg, of homileet was. Maar omdat hij van alle apostelen ons het diepst de *Kennis Gods* ontvondte, en daarop steeds in de Vleeschwording des Woords aandringt.

Later hechte men aan dit woord weer een andere beteekenis, die in verband stond met de leer der Drieëenheid en van Christus' Goddelijke natuur.

Al dit vroeger gebruik nu had daarin zijn oorsprong, dat in de Heilige Schrift ons de Zelfkennis Gods, naar den maatstaf en de behoefte van den zondar, geopenbaard is, en dat *Kennis Gods* in de Grieksche taal *Theologie* heet.

Uit dien hoofde nu is het eisch van weten-schap, dat men zich de vraag stelle, op welke wijs ons tegenwoordig gebruik van het woord *Theologie* met de oorspronkelijke beteekenis van dat woord *Theologie* saam-hangt.

En hierop nu is niet anders te antwoor-den, dan dat Theologie oorspronkelijk be-

teekent *Godskennis*, dat deze Godskennis ons in de Heilige Schrift geopenbaard is, en dat, in den loop der tijden, het breede vak van studie, dat deze Theologie of Godskennis tot voorwerp van onderzoek had, zelf den naam van *Theologie* ontvingen heeft.

Iets waaruit dan rechtstreeks volgt, dat het iets anders is, of ge met Theologie be-doelt, de *Godskennis* zelve, gelijk ze in de Heilige Schrift voor u ligt, of wel uw studie er van, die ge uit de Heilige Schrift put.

Andreas Hyperius.

Bij de overdracht van het Rectoraat aan onze Kampener School hield Prof. Biesterveld een voordracht over *Andreas Hyperius als Homileet*, waarvan we de breeder uitgewerkte uitgave met ingenomenheid be-groeten.

Hyperius was een Nederlander, een over-tuigd Calvinist, een kundig theoloog, en een man die het *gemale* wel niet in den eersten graad, maar toch in die mate bezat, dat hij, naar zelfs Lutherische theologen thans toe-gaven, het eerst de stekken voor meer dan een val van studie uitgezet heeft.

Dit geldt allereerst van de *Encyclopaedie*; maar ook ten tweede, van de *Homiletiek*; en het was daarom een gelukkige gedachte, dat de heer Biesterveld, na zijn eerste af-treden als Rector, Hyperius te Kampen op-riep.

Dit toch heeft betrekkenis.

Het toont, dat ook Prof. Biesterveld de onafwijsbare noodzakelijkheid inziet, om voor het losse heen- en weer praten, en het beslis-sen naar eigen goeddunken, historische stu-die in de plaats te stellen.

Hij ziet in, dat de Gereformeerde kerken, en ook de Gereformeerde theologie, een historischen oorsprong, en een historie achter den rug hebben, en dat derhalve, wie als wetenschappelijk man, op dit heilig erf, recht tot meespreken wil erlangen, begin-nen moet met die historie te onderzoeken, in die historie thuis te zijn, en aan dat ver-leden de aanwijzingen te ontleenen voor den weg, dien hij zal inslaan.

Zoo deden onze Gereformeerden in hun tijd, en zoo hebben wij in aansluiting aan hen en op hun voetspoor te doen.

Terecht zegt de heer Biesterveld dan ook op blz. 9:

Zij zochten de lijnen weer op, die de Heere ook in de historie der kerk had getrokken. Zij waren mannen van dege wetenschap en historischen zin.

Calvin ging voor zijn Dogmatiek terug tot Augustinus, en miakende veel goeds der Scholastiek niet.

Juiat staande op de schouders van het voor-geslacht wilden de Gereformeerden de weten-schap verder naar zuiver getrokken lijnen ont-wikkelen. Ja, zelfs hadden zij een open oog voor hetgeen de Heere naar zijne grata communis in de wereld der Heidenen voor denkracht en ter verrijning van 's menschen geest had geleid. Vandaar wilden zij breede klassieke ontwik-keling, heidervrijheid in Rhetorica en Dialectiek, en schreven zij de meesten hunner werken in het oude Latijn.

Wat hier in het algemeen werd aangegeven geldt in het bijzonder ook van het gedeelte der Theologie, dat tot object van behandeling heeft de vakken, die het subit in 's Heeren Kerk be-treffen. Bij de Lutherische theologen vindt men geen reformatie van dit deel der godgeleerde wetenschap. De homilisten gingen voort met van den kansel een kathedraal of erger een spreek-plaats als in het forum te maken.

Voor een principieele behandeling der Litur-giek werd weinig gevoeld. Eene voortgezette ontwikkeling van de leer der ambten kan van-zelf ook niet gevonden worden in het midden van theologen, die maar van één ambt weten, en spoedig verzeilen in de wateren van de hiërarchie.

Hoe gansch anders in de kringen der Gerefor-meerden. Namen als Hyperius, Alsted, Kecker-man, Voetius en zooveel meer tekenen ons mannen, die ter eenere zijde de Homiletiek Litur-giek en Catechetic haar eigen terrein aanwe-zen, en ter anderere zijde het historisch verband met het verleden ook voor deze vakken vast-hielden, ja een dankbaar gebruik wisten te ma-ken van hetgeen God de Heere door Dialectiek en Rhetorica had willen doen kennen van de wetten van denken en redeneeren.

Om voor deze vakken de zuivere lijnen op te sporen, kan men dan ook niet te ver in de historie van het Calvinisme of van de Gerefor-meerde beginselen teruggaan.

Met name voor de Homiletiek.

Deze wetenschap in helaas al spoedig ter eenere zijde tot stilstand in hare ontwikkeling, en ter anderere zijde tot verbarstering en achteruitgang gekomen.

En toch bloeide zij in haar opkomen bij de Gereformeerden zoo schoon.

Zij het mij vergund u het beeld van den eersten Gereformeerden Homileet te tekenen; het beeld van den man die de zelfstandigheid der Homiletiek wist te handhaven, maar tegelijertijd hare verhouding tot de Rhetorica zoo juist wist te bepalen; het beeld van den man, die te zeer vergeten en te weinig naar waarde geschat, de baanbreker heeten mag voor de wetenschappelijke beoefening der theorie van de Bediening des Woords in het midden van de vergaderde gemeente van Jezus Christus.

Dit eenigszins breede citaat moest hier ingevlochten, omdat er een standpunt in uitkomt, en hier te verstaan wordt gege-ven, hoe deze Dozent de beteekenis van de Methodologie der Gereformeerde beginselen verstaat.

Dit toch staat er ons boren voor, dat de voortgezette studie van dezen hoogleeraar duurzame en blijvende winste voor onze kerken zal afleveren.

Wie de historie versmaadt, en met de beginselen niet rekt, moge allerlei eigen denkbeelden met succes aan den man bren-gen, maar dit blijven altoos bloemkens van één dag.

Hoe rijk was niet Van Oosterzee met veel gaven en talenten gesierd. Wat stapel boe-ken schreef hij niet. En nu reeds, ettelijke jaren na zijn dood, wat is er blijvend van zijn arbeid over?

Dat is ku-len, maar li-muur, die or-

Op die mi-slotte doelloos-

Wie daars-zoo prachtig Oosterzee b-lager, en de-schat, die w-een vaste t-maar gaat n-aangewezen, nu en in d-vennen zegn-krijgen we v-meerde theo-een Gereform-

Deze heere Biesterveld, waarvan we de breeder uitgewerkte uitgave met ingenomenheid be-groeten.